

A malomnak nincsen köve Toót-Holló Tamás: *Gördül a Kő. A garabonciás könyve*, Napkút Kiadó, Budapest, 2014.

A malomnak nincsen köve, / Mégis lisztet jár, / Mégis lisztet jár, / Tiltják tőlem a rózsámat, mégis hozzám jár, / Tiltják tőlem a rózsámat, / Mégis hozzám jár.

Ezt a briliáns népdalszöveget isteni ujj írhatta a titkok kapuja fölé, azokról a rejtélyekről tudósít, amelyeket csak táltosok, dzsinnek, vajákosok ismernek, tudnak, mormolnak, s fogadnak el primer, elsődleges jelentésben, ők tudják azt, hogy nem kell megfejtteni a titkokat, nem kell szétbontani bibére, porzókra, szirmokra a rózsát, akkor szép az, ha egész, ha egyben van, ha nem tudjuk, mi van benne.

Kő nélkül jár a malom. Járja, s nem öröli a búzát.

Milyen szép abszurd, milyen tökéletes szürrealista híradás a metafizika fényben derengő, s homályba rejtőző lankáiról.

Toót-Holló Tamás beállt lisztes molnárnak (erről is van dalunk!), öröli, öröli a gabonáját, követ öröl – kő nélküli malomban. Csodamalomban. Csodamalmot látni megy a lány is a székelly balladában, szerencsét öröl a szerencsemalom a népmesékben, csodamalmot épít Ilmarinen kovács a *Kalevalában*.

Pont beletalál Toót-Holló ebbe a sorba, velük menetel horhosok mélyén, óriásköveket görgető hegyi patakok medrében, csillagmezőkön, meteorithullásban, emberarcú holdvilágnál, s gyűjti, két kézzel markolja, rakja tarisznyájába a szavakat, higanycsepp igéket, illatos, gyorsan illanó jelzőket, gránit-főneveket, fecskefarkú névmásokat, s közben megáll valamelyik meredély szélén, hevenyészve, mint vadgalamb a fészket, leteszi csodamalját, s lejárhatja azon iszákjának mesés gyűjteményét; zörgeti szakadatlan, s omlik, hull lent, a zsilipen a szómágia, a történetthalmaz, hull, mint földnek meleg takarót ígérő hó, hull, mint vetésnek áldást hozó eső, hull, mint vízesés, amely elvállik „önnön robajától”, a nagy hullásban fénynyalábok ütköznek aranyrögökkel, s szivárvány keletkezik, nem égi, hanem a mesék, a mítoszok, a legendák szivárványa, ezer színben ragyog, nem is ragyog, sziporkázik, szórja a Fényt Alvilágnak, Földnek, Égnek; nincs tér és nincs idő, belefér Toót-Holló Tamás világába az aranyhajú királyfiakat szülő anya, a Nap aranyszőrű ménese, a hét bánatlidérc, a Lég, a Hő,

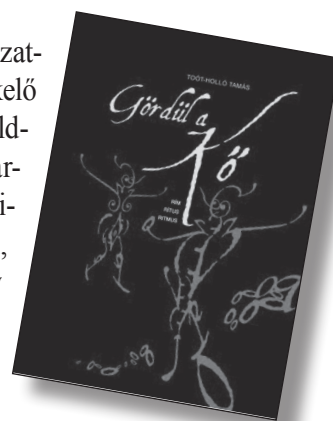
a Hő, az élet vize, az ég boltozatja, a nyeregkápa alatt fészkelő igazság, a hullócsillag és a Földről az égbe szökő csillag, a sárkányok torkából singnyire kiszakadó láng, a Tanítás arról, hogy sárkány és tündér egy és ugyanaz, benne van a Föld köldöke, a paraszt löcsös szekerere, a Garabonciás Könyve, és benne vannak Toót-Holló Tamás garabonciás társai, úgymint: Hamvas Béla, Nagy László, Juhász Ferenc, Weöres Sándor, Vörösmarty Mihály, Bucz Hunor, Wass Albert, Kodolányi János, Vári Fábián László; Lao-ce, Csuang-ce, Li-ce és más válogatott cigánylegények.

Nem lehet, nem szabad a trilogia immáron harmadik kötetét – *Gördül a kő* – csak olvasni. Sárkányrepülön szálló, kiszámíthatatlan, életveszélyes köröket leíró, dugóhúzóban zuhanó, s abból hurokkal kibújó szerzőnek csak szerzőtársa lehet a nagyérdemű, különben földhöz ragad, ólomlábai nőnek, ólomcipőben cammog, és semmit nem lát a fényjátékból, semmit nem hall a tündérek fújta kürtök zenéjéből.

Nem, nem szabad Toót-Holló Tamást csak olvasni, el kell csórni tőle a varázsbocskort, a varázsköpenyt, a varázsostort, amint azt Csongor is elcsente az ördögfiaktól (Toót-Holló Kurrah, Berreh, Duzzog tejtéstvérel!), s száguldani azokkal a végtelenség határok nem ismerő birodalmában. Száguldani Toót-Holló Tamás után, aki hasonló bűnre vetemedett, ellopta Ilmarinen kovácsmester szampóját, a csodamalmot, amely kő nélkül is lisztet jár. Aranyszemű, tiszta búzát öröl, amelyet valaha Életnek nevezett a nép.

Más út nincs, más eszköz nem létezik, ha a három tonnás könyv (*Üsse kő, Három a kő, Gördül a kő*) Mámor, Mágia, Magasság szféráiba akarunk föl-emelkedni.

S még mindig nem értünk a végére, még mindig előttünk állanak az üveghegyek, a művészfotós Szondi György (ő a kiadó!) üveghegyei: felvételek, éles pillantások havas bércekre, magányos kötömbökre, kőszivatokra, göcsörtös gyökerekre, sziklahasadékokra, hínár-lepte vizekre, barlangnyílásokra, tundra nyírerdőkre, egek magasságában lebegő cirrusfelhőkre. Kileste-megleste Szondi a kőszál magányát, a széllal birkózó nádszálak árvaságát, rengeteg erdő mélyén várrom magányát, kősziklába kapaszkodó sovány fák konokságát, bazaltkövek orgonasípjainak

hangtalan szimfóniáját, tengerszem ragyogását, a túl sok ágat fiadzott fa kínját.

S egyszer csak változik a képanyag, álomjelenetek sorjáznak kazettás mennyezetekről – ezek már Horváth Zoltán György fotói –, s a képolvasó visszatérhet a középkorba, talán az ókorba, őseink korlátlan fantáziavilágával szembesülünk, amikor még nem volt fényszennyeződés, amikor a piktorok csak az áldott napsütést ismerték, s az ecset nem remegett a kezükben a sietségtől. Békésen, elmélyülten, ráérősen festettek akkor szárnyas angyalt, virágfolyondárt, virágözönt (Szentsimon), halfarokban végződő sellőt (Drávaiványi), gyönyörű rozettát (Bánffyhungad), pikelyes sárkányt (Magyarvista), ürbe kiáltó, emberarcú csillagot (Körösfő), bűvös körben ágaskodó cso-

daszarvast (Gelence), bűverejű kígyót (Magyarlóna), és így tovább.

Akkora a bőség színben, szóban, vonalfolyondárban, mintha Aladdin csodalámpáját dörzsöltük volna meg; alig hisszük el, hogy ilyen gazdagok vagyunk.

Arról voltak hírek a garabonciások, hogy bűbájossággal, vajakolással vihart tudtak támasztani; azt tette Toót-Holló Tamás is, fölkorbácsolta a népmesék, a mondák, a legendák óceánvizét, s annak tarajaiba kapaszkodva gátlástalanul mondja, zúgja, zengi a csodák országának himnuszait.

A viharzó tenger fölött az égre kirajzolódtak, mint *Mene, tekel...* a fényes betűk: Csak az jöjjön velem, aki a mítoszok végtelen árján lélekvesztővel hajózni szeret.

Hegedűs Imre János

Mint a népmesékben Kun Árpád:
Boldog észak,
Magvető Kiadó, 2014.

„Szembeszálltam egy hegygel
Úgy morzsoltam szét, a két kezemmel
A darabjait összeszedem, és egy szigetet formálok
Talán még egy kis port is kavarok”
(Jimi Hendrix: *Voodoo child*)

„– Te is tudod, hogy nincs NŐL – mondta szenvtelenül. – A valóság sok különféle részletének kellene másképpen egymásba kapcsolódnia ahhoz, hogy francia állampolgár legyél. // – Vagyis nem tudsz csodát tenni? – kérdeztem tőle, hogy színvallatásra kényszerítsem. // Olyat, amire te gondolsz, nem áll módomban... Olyat senki nem tud tenni. Ugyanazért, amiért átkot sem szabad mondania. Az azt jelentené, hogy a cselekedeteivel együtt kívül helyezi magát a teremtett világon, rá nem vonatkoznak a Törvények.” – mondja az identitását kereső, nagykamasz Aimé Billon-nak afrikai nagyapja, amikor az a francia állampolgárok Nagy Összesített Listájáról érdeklődik nála. Aimé csodával határos módon mégis valóra váltja lelkében lappangó álmát, és szülei halála után megszabadul szülőföldjének béklyózó kötelékeitől. Kun Árpád Beninből Norvégiába utazó – már felnőtt – főhőse így teljesíti be, kerüli ki a „Törvényt”, ami ez esetben egyszerre hordozhat teremtett világon inenni és túli üzenetet az olvasó számára, aki egy hétköznapi csodán keresztül részesülhet az idegenség emberközeli feloldásában.

A három részre osztott történet első fejezete Aimé nyugat-afrikai környezetét mutatja be, melynek egy része – köztük a főszereplő rokonsága – még mindig a voodoo vallás bűvkörében él. Az elitiskolában tanuló, majd segédápolóként elhelyezkedő, kevert vérű (joruba, vietnámi, illetve francia származású) fiú látszólag távolságtartóan és érzéketlenül viszonyul népének szelle-

mi szférájához, és saját testéhez-spiritualitásához is, miközben az őt érő – egyes szám első személyben *elmesélt* – történeteket folyton átszövik azok a szürreális látomásokban megmutatkozó mitikus motívumok, amelyek eleinte elidegeníthetetlennek tűnnek elképzelt sorsától. A bourdeux-i átutazással kezdődő második rész mondhatni az elszakadás és az önmegvalósítás mozzanatait vázolja fel, lehántva – ezzel együtt természetesen nem kéregig gyalulva – az addigi fabula misztikus „*metaformáját*”, teret adva az európai kultúra szekularizált világérzékelésének. Annak is egy szélsőséges alakváltozatát ismerhetjük meg, amely a sztereotípiákkal szemben nem az északi térség társadalmi „hidegségét” hivatott bemutatni, inkább (Aimé ambivalens belső életén és viselkedésbeli vívódásain keresztül) azt kívánja körüljárni, hogy miképpen lehetséges leküzdenünk a velünk született szociális sajátosságok és egyéni adottságok mentén megképződő individuum eredendő idegen-

